

דעת

יאיר אהרן לימודי יהדות ורוח

www.daat.ac.il

אות היא

(א) תַּבְּט, תִּשְׁגָּח : הַבְּדֵלִם יִזְוָר כַּדְבָּרִינוּ מִסְבֵּל בֵּין רֹאה וְיִחַד נִרְדְּפִיו .

(ב) הָבֵל, בָּזָב, שֶׁקֶר :

החורז כל המעלות, היא הדבר המעמידן והסותן להם ליות חן, ונמילא חן הוא שקר דוקא, כי אם לא היה שקר, לא היה הבל, אבל אשה יראת ה', שאז החן אמר אז תהלה. אך שקר נתלו לו אבותיו, הבל ואין צם מוטיל (ירמיהו ט"ז י"ט). יש שקר באינו הבל, למשל המחמין שהקלה האחרונה היא הבגת המושכלות, עושה מחמין השקר, כי באמת ההלכה האחרונה הוא עסק היראה והמנות, אבל בכל זה אינו הבל, כי העסק באמת אינו הבל, אבל המחמין כי ההלכה האחרונה היא העושה, הוא שקר גם הבל; כי העושה הוא רק קצין מדומה והבל מלד עלמו, אבל כ"ז יש בו חועלת מלד עלמו לחיי העולם הבא, אבל לבעלי השקל, שמאמינים בזה היא ההלכה, שקר גם הבל מלד עלמו, גם אין זה שום חועלת, ולזה אמר הבל ואין צם מוטיל, וזה כעין כפל הבל וריק :

אך הבל בני אדם, בזב בני איש (הכלים כ"ג ז'), צבני האדם אמר הבל, שם הבל מליין האדם שאין בו ממש מלד עלמו. בזב ממש פוסק ואין לו קיום, ור"ל חיי האדם אין צם ממש ולא גם התמדה. בזב (ש"ש בו ממש אך לא ההתמדה), בני איש, האנושות. שקר חן זה הבל היופי (כוף משלי) שקר הוא הפך המליחות, הבל אינו הפך המליחות רק אין בו ממש, היופי, אין בו במעלתו ממש אבל אינו שקר, חן מלד מעלותיו אינו שקר, כי באמת המעלות טולם אינם הבל, רק הכחרון, שהחן, בהחבר המעלות, ר"ל מלד היראה ה' היא הנאי כל המעלות כולן, ואם אין זה יראת ה' יחסרו כל המעלות, חן היה שקר, כמ"ש יראת ה' היא חולדו (ישעיהו ל"ג ו'), אי היה ביה יראת ה', היא היא החוט

(ג) הַדָּף, דָּחָה :

ונדף בקל, עלה נדף (ויקרא כ"ו ל"ו), קש נדף (ישעיהו מ"א ל'), כמין אשר תדפנו רוח (הכלים א' ד') :

הנדחה הוא נקשר במליחותו בחזק, לא כן הנדף הוא בלתי קבוע

(ד) הוד, הָדָר :

ובינה, והדר הוא בא מסבות חילוניות,
כעושר וחיל, שבהם יתהדר האדם לפני
רואיו ויודעיו, (עיין בספרי הסו"ס
פרשת קדושים סוראתם בבוהם על
תארי ס' יתבדק) :

ההוד הוא עיין פנימי נפשי, בהמלא
באיש מעלות חרומויות ומלא רוח
משפט, ענות לזק, רחמים וחמלה, חכמה

(ה) הוֹלָל, רִשָּׁע :

תאר נגזר משם הוללות המורה על
חסרון סדעה ושגשון, ובאשר מקור הגחון
ובגאווה הוא מחסרון דעה, לכן תשאל על
סוראות האלם, ונדל הרבה ערשע :

לא יתלבו הוללים (תהלים ס' ו'), כי
קנאתי בהוללים (שם ע"ג ג'), והוא

(ו) הַפִּיל, הַשְׁלִיךְ :

למטה, והגשלק יושלך מרחוק
ממשליט :

הפלה היא רק בדבר שיוכל מלמעלה

(ז) הָלַם, הִקָּה :

ייין סכה ס חזקם עד שגפרדו אברי
סרכבה עלם המוכס, ולזה ילייר, אף
ש ס ל מ ו נ י, בכ"ז לא ידעתי :

במשלי (כ"ג ל"ב) הכוני כל חליתי,
הלמוני כל ידעתי. כי ס ל ס,

(ח) הִלָּאָה, מַעֲלָה :

והיא מיוס השמיני והלאה יעשו סכהים
(יחזקאל מ"ג כ"ז), וידעו חת ס' מיוס
סכוא והלאה (שם ל"ט כ"ג), בטלם
סיוס בכלל. אבל מבן ששים שנס
ומעלה (ויקרא כ"ז ז'), פירושו שנס
שששים אינס בכלל, כמו שפירשתי שם,
עי"ש :

הלאה ומעלה, באים שניסס על הזמן
סכא, ורק כזה יבדלו, שהלאה
מליין הזמן סכא מן סיוס שידובר בו,
וסיוס בכלל, ומעלה מליין מסיוס, וסיוס
לא בכלל. ויהי שאל עוין חת דוד
מסיוס סכוא והלאה (ש"א י"ח ע').

(ט) הָלוּם, הִנָּה, פָּה, זָה, כָּה, אָנָּה, אָנָּה :

ק"ב, וכן במדרש שו"ע תהלים א', אף
ס ל ו ס חלא מלכות, גדולה וחשיבות).

כתב סרשד"ל הלוים, מורס חשיבות
סמקום לו סמלכ. (ובזבחים דף

הנה, ישמש על ענין התנועה ממקום למקום המדבר, ויכול לאמר "תבא הנה", ר"ל חלק ממקומך למקומי, אך לא יאמר "תשוב הנה" רק "תשוב שם". פה, מפרש המקום בפרטות ובזמאום. זה, כולל מקום גדול, ולא יפרט חלק המקום בזמאום, ויאמר על כל העיר. אשר נתן לי אלסים בזה (בראשית מ"ח ט'), פירושו בעיר הזאת. כה וכה, איננו המקום שסמדר עומד שם רק קרוב

אליו, וקרוב למלת "שם"; רק, שם, רחוק יותר מן המדבר, ויפן כה וכה (שמות ז' י"ב). אנה ואנה, מורה ריחוק יותר ממלת כה וכה, ויפן כה וכה וירא כי אין איש (קרוב לו שיוכל לראותו), ולא תלך משם אנה ואנה (מ"א ז' ל"ז), הכוונה חוץ לירושלים, וע"כ אמר (שופטים י"ח ג') ויאמרו מי הביאך הלום (למדריגת הכהונה), ומס אחס עושה כזה (בעיר הזאת), ומס לך פה (בבית הזה):

(י) הַלֶּךְ, הַתְּהַלֵּךְ: בדרכי סלג והנפש, חמתהלך, סוף סמתחמך בנפשו לבחור דרכים לנפשו ולהרגילם בם, (רנה"ו ז"ל קמ"ח*): (בדפוס ווארשא 97 ק"ג ע"ב).

ההתפעל התהלך מורה הסתלכות

(יא) הָבֹאן, שָׂאוֹן: סמולס, רק שהמון יליין סמולה שרגילם לכיות בינות עם רב מהדבור שלסם, והשאון אינו רגיל:

שניהם משתתפים בסוראתם על קול

(יב) הַפִּיר, הַגִּיָּא: שחפץ לעשות, והספיר יפיר סדבר שכבר סחל לעשות, ויפיר לבלחי יגמור סדבר:

הגיָא, יליין סמוט ומכירה את האיש שחח ידו לבלחי לעשות סדבר

(יג) הַפְּלִיא, הַבְּדִיל: ובין מקנה מלרים (שמות ט' ד'), שאשיט סבסמה שסחה ביד סמלרי ורק שסחה לישראל עונה שיש לו חלק בה גם סוף נשארם:

הפליא, מליין סבדלס בדרך כס והסגחה פרטית שע"כ דרשו סז"ל על והפלה ה' בין מקנה ישראל

י"ד) הַצְלִיחַ, הַשְׁבִּיל :

זה נקרא הסוחר חמיד באמצעים טובים, המובילים לתכלית הסרלה על ידי שכלו וחכמתו, בשם משביל, לא כן המצליח, לו מזל מלליחו שגולד בו, שעל ידי השחלטות הסבות לטוב לו, יצליח :

בבר אמרו בגדר שם שבל, שמליין סכה סחד באלס המשביל לחדור צכל דבר סכעלס והנעלה מכח סחוש והכניסה, בידיעה קלה ופסאומית, מלד

טו) הַקִּיץ, הַעִיר :

ממשכבו, רק נעור משנתו, לא כן המקיץ, ולכן אמר (הסלים ל"ס כ"ג) העירה והקיצה למשפטי :

העיר, יליין המדרגה סקענה; בסעיר אה סליש סיכן עודנו לא יקום

טז) הַקָּשִׁיב, הַאֲזִין, שָׁמַע :

מסבומע. וכלל סונח, צכל מקום שיבואו ספעלים אלס ביחד על שני מושאים, ספעלים, האזין, הקשיב, יתיחסו להנבחה ספחות, ופעל שמע אל סחשוב, (שי' פירושי על ישעיה א' ו') :

האזין, יגדר רק סשמיעה צאון וולת מושג אחר; נבדל ממנו ספעל הקשיב, שיליין סשמיעה מרחוק; לא כן שמע, שמליין סשמיעה והכנת סכשמע

יז) הָרִים, נִבְעוֹת :

ל"ד ו'), יל"פ סגבעס שעל ססר, סנמלא טוד על ססר סגדול נבעות עשויות בידי אדם, (וכן יש לפרש, הר סמור נבעת סלצונה (סס"ג ד' ו'), סכוונתו על הר סמוריה וכיח סמקדש, אכל יוחר גרחה לפרש נפסוט סר סמור. סוא סמוריס, גבעת סלצונה סיא כלל ירושלים), וכן וסביבות נבעתי צרכס (יחזקאל ל"ד כ"ו), על חר צת ליין ועל נבעת (ישעיה ל"א ד'), סר צת ליין נבעת ירושלים (סס י' ל"ב). ומלאנו וסיה על כל הר גבוה ועל כל נבעה נפחה פלגים יכלי מים (ישעיה ל' כ"ס), וכל הר

הרים, סס ססריס סגדוליס, ונבעות, סס סריס קעניס אחר סביבותיהס, וצרוצ יבואו בסמיכות זה לזה כאליו סגבעות כן צנות ססריס וחולדותיהס, או החרים יליירו סזכריס, והנבעות סנקבות סלסס, פי סביבות ססריס סגדוליס יש גבעות קטנות, ולדוס מעל כל הר ומעל כל נבעה (ירמיה ע"ז ט"ז), סחר אל נבעה סלכו (סס ל' ו'), ילייר כאליו יצרתו מן ססר אל סגבעה סתחטיו, ומשס ילודו אוחס. ישנו אלי צכל החרים ועל כל נבעה רמס (יחזקאל

זנבעה יספלו (שס מ' ד'), ההרים
 י"זו כאלים גבעות כבני לאן (תסלים
 ק"ד ד' ו'), גבעות קטנים ננד
 פריס, כבני לאן ננד אילים, ההרים וכל
 גבעות (שס קמ"ח ע'), (ושי' בפירושי
 ביטעיס ז', כי שס זארחי כל זאס
 זארחי עוד לזארחי (משלי ח
 כ"ס, ירמיה ד' כ"ד, הווע ד' י"ג,
 יואל ד' י"ט, נחום א' ה', הווע י'
 ח'), המזואריס במקומס לפי סג"ל:

(יח) הר יי, הר אָלְהִים, הר הקדש :

רשד"ל הסדיל, הר ה', מקום שמקריבים
 שס סקרבות; הר אלהים,
 מקום שהיה שס גלוי סכנים; הר

הקדש, רק הר ליון סנקדס לס'
 לנסיס ונפלאות :

השתחוה—ל—על :
 השתחוה סקבר בלמ"ד, מורה הלמ"ד
 על עזס המקבל סכבוד,
 השתחוו לה' (תסלים כ"ט ז'), וכדומה

רנים; ססתחוס סאחרינו על, מורה שטח
 המקום שגלוי ססתחוס, (בראשית י"ז
 ל"א) וישתחו יבראל, לס', וזאזוס
 מקום, על ראש סמטס :

אות זי"ן

(א) זָבַח, טָבַח, שָׁחַט :
 עם שס זבח, נקשר עוד מושג ססתחוס
 וססתנה לזורך סקרואיס, זבחת
 מבקרר ומלאקר (דברים י"ג כ"א),
 זבחת פסח לס' אלסיך (שס ל"ו ז'),
 זבחת שלמים ואלכלת שס (שס כ"ו ז').

זבחה עוד רבים. שס טבח, מליין רק
 עביחת סחי וסחיטתו, שור או
 סה וטבהו (שמות כ"א ל"ז), שורך
 טובה. עיניך (דברים כ"ח ל"א), ורבים
 עוד שלא שייך שס זבוח. שחט נדל
 מהס, שמליין שחיטת סואר וסכימנים,
 כי כן מלאנו בעבודת סקרבות רק שחט:

(ב) זִוְגָה, קָדְשָׁהּ, מְנַאֲפָת :
 יש סדל כין זונה ומנאפת, שזונה

סכיוני מפעל זנה), סונח רק על
 סבוגדת זאלוף כעוריס וסאס יזריס,
 ונאאפת, חליין סרודפת אהרי פואס
 פנאך

כנאוף; תוכל להיות חשח איש או מופקרת מוכנת למשכב כל אדם הנותן סניוה, וכזה תנדל מהקדשה, שחליין לה אחנה:

(ג) זחל, ירא: (ד) זך, ישר:

מהשם הנגזר מפעל זה זחל, שערס על הרמש הרומש על האדמה, נקל לדעת כי הפעל יורה על יראה מלד כשפלות והסכנה שבאלס הירא, לעומת הירוא, שהוא מל דהרוממות ותוקף ועוז בעלס המורא:

הזך הוא בלי פסולת, כמו שמן זיה זך (שמות כ"ז כ'), ובאדם כוונתו שהוא נקי מהטובות רעות גופניות, שזך בשכלו המעשי. הישר, הוא הרגש הנמשך מהבנים, ולכן הישר יליין האדם שישר בשכלו העיוני:

(ה) זכה, צדק: כבר הסדלנוס כהנדל, אדם ואנוש, עי"ש:

(ו) זבר, פקד: הסגנות. מוזן מזה שמלד אחד תהיה זכירה גדולה מפקידה, כי היא בתמידה, ופקידה היא רק פעם אחד. ירמיה (ג' ע"ז) לא יאמרו ארון ברית ה' ולא יעלה על לב, ר"ל כי היה דרכם להזכיר תמיד על כל חפלה ותחנה את הארון כדי להגביל לו חפלה, לכן אמר, לא יאמרו עוד ארון ברית ה', ולא לבד בפה אבל גם לא יעלה על לב ולא יזכרו בו, ר"ל אפילו זכירה לבד מבלי להגביל נגדו מה, ואף לא יפקדו לפרקים, ואף גם ולא יעשה עוד ארון כלל, וזה הוא שאמר (הסלים ח' ה') מה אנוש כי תזכרנו, (שאנוש הוא הקטן מאלד במעלה), ומכ"ש כי הוא ג"כ בן אדם, וגם מולאו מאין הלא אין ראוי שתפקדנו אף לשעה. או בלד הראשון

ההבדל בין זבר ופקד, זבר מורה על הזכירה לבד בלא מעשה עמו, ופקד מליין הזכירה לעשות לדבר מה איזה מעשה, לרע או לעוב, וה' פקד את שרם (בראשית כ"א א'), ויעש ה' (שם), וכן כולם. זכרני ה' ברצון עמך (הסלים ק"ו ד'), זכירה שאל ישכח בו, פקדני בישועתך (שם), שתפקדני ותגער עלי ישועה. ירמיה (ט"ו ט"ו) זכרני ופקדני להנקה לי מאויבי, זכירה ואף פקידה אח"כ, (הושע ט' ע', וירמיה י"ד י') יזכור עונם יפקוד חטאתם, יזכור ואף יפקוד עליהם פורעניות, ולא לבד על עונם המזיד הלא על ידי שיזכור עונם יפקוד גם החטא,

יש לפרש, מה אנוש כי תזכרנו, וכ"ש שתפקדנו במעשה, ואמר רבותא כפולס, לא לבד שהוא אנוש, אף גם בן אדם, ותתה לא לבד שתזכרנו, אכל גם תפקדנו במעשה :

(ז) זָכַר, יָשָׁם : עלם פרטי, וזכר, הוא השם שבו נקרא השם, הוא השם העלמי שהוא על

(ח) זָמַח, זָנוּחַ, תְּזוּנוּחַ, זְנוּנוּיָם : (ב') שכן הוא בכל השמות הנכלל בהם ע' הפעל, ותזנוח מורה ששופך זכות על אחריה, ש"כ בא בחבנית הפעיל, וזוהי מורה על השתקפות המושבס בזכות, ובזו יובנו השמויים ביחזקאל (כ"ג) :

(ט) זָכַר, יָשִׁיר : חנכי אשירה אומר לה' אלסי ישראל (שופטים ה' ג'), ובאדמי בכמה מקומות שהזכר מיוחד רק מה שמשבח לה' על עניינים השגחיים ונכיים וכדומה, והשיר יבוא אף על דברים ענייניים :

(י) זָנַח, עָזַב : ילח עוד למלכותו, כמו (דס"ב י"א י"ד) כי חזניחם ירבעם ובניו; ורז"ל דרשו על השסוק וכל הכלים אשר חזניח המלך אחז במלכותו (שם כ"ט י"ט), שטמא את הכלים במה שבד בה לע"ג. (ובדס"א כ"ח ט') ואם חזנונו יוניחך לעד, היינו שיעשה כך רובם הסרחקס, ובזו נבדל זנח מעזב :

(יא) זָעַם, עָבְרַת, תְּרוּן-אָת :

כבר הסדלנוס נסדל אף מיתר נרדסיו, עי"ש בערך אף :
וקנח

(יב) זקנה, שיבה:

השיבה היא אחר הזוקן, ואני זקנתי
ושבתי (ש"א י"ג ב'): מאל גבר, עיין שם:

(יג) זר, גבר:

(יד) זרה, נפין:

הזורה יפזר הדברים שאינם מחוברים
יחד, כמו הזרה ברהת
ובמזרס, והנפיצה היא בדברים
סמחוברים, כמו, ככלי יולר תנפצם
(ההלים ב' ט'), להפיץ אותם בגוים,
ולזרות אותם בארצות (יחזקאל כ' כ"ג),
כי בתחלה ינפצם מחיבורם בגוים,
ומשם אחרי יופלנו, יורם בארצות, וכן
(שם כ"ב ט"ו) והפיצותי אותך בגוים
וזריתך בארצות, ועוד כאלה רבים:

(טו) זרע, צאצאים:

כבר אמרנו בסדל זרע מנרדפיו, שסוף
לא יפרוע דוקא על תולדות אדם.
אך לסבדילו מן האלמים נאמר שבוט
כדל עוד, שזרע מורס על הגדולים,
וצאצאים על הקטנים:

(טז) זרוע, יד:

יד טלל כל סיד, וזרוע יליין סחלק השני
שזיד, סמתאחד עם סכף והאלצעות.
ליד, סרכס סורלות, אך אינ מקומס
פס לבארס, כן זרוע, יליין סכס
וסחזוק, ולכן סגבור יקרא לפעמים איש
זרוע, ולכן כשיבולו סשמת יד וזרוע
אלל פעולות ס', בדברים (ד' ל"ד) וביד
חזקס ובורוע נטוים, וכן ביטעיס (ס"ב
ח') נשכט ס' בימינו ובורוע עוון,
ספעולס שלוים סתיס יד ס' סיא כסיית
ט"י זכס מעשי ישראל או זכס אכוס,
וספעולס שבורוע ה' תורס על סוסגס
כסיית סלל ט"י זכס מעסס וכסרון רק
ככס עלמו, ועל דרך סדרשו חז"ל על
ספסוק בעסס אחיטסס, כן יאמר פס
גשבע ה' בימינו אס זס, ובורוע עוון
אס לא זס, אס אהן אס דגך עוד וגו':

(טז) זרע, נמע, שתל:

פעל נמע, סוכס על סמחיס גרעיני
סזרע בארץ, סמסס ילמחו סליילות.
זרע, לא מללכו בליילות רק על ססרככס,
כמו (ביחזקאל י"ז ס') ויחכו כסדס
זרע, וכבקר זרעך ספרחוי (ישעיס י"ז
י"א), סמדכר סס בסרככס כללס מין
כשלינו מינו, וכן (ויקרא י"ט י"ט) סדך
לא תורע כללס. ופעל שרל, יליין
עקירת

עקירה עץ ממקומו לשחלו במקום אחר, דרשו חז"ל על פסוק והיה כעץ שתול, א"ר ינאי כעץ שחול ולא כעץ נטוע, כל הלומד מדב אחד אינו רואה סימן ברבס, וכן בנ"ר דרשו כזה על כעץ שחול בהרבה דרכים; וכן על פסוק שתולים

בבית ה' (חכלים ל"ב י"ד), בכלם מובן נטיעה ממקום למקום, עיין שם. וכן ביחזקאל (י"ז י"ט) מהפעל שתל שנמלא שם מובן נטיעה ממקום למקום: (עיין ספרי הו"ה (פרשת קדושים כ"ט) מה שכתבתי לתוך הסמיכות בכלל הזה:

אות ח"ת

(א) **חָבֵא, חָבֵר:** להמיתך וישבת בסתר ונחבאת (ש"א י"ט ב'), אז בקש אחריו, ושלחתי ונכתרתי צדקה (שם כ' כ"ה), אז לא בקש אחריו, (ועיין טמן וצפן, שם יבואר בארוכה):

הנחבא הוא מסבט המחפשים אחריו, והנסתר יהיה לפעמים גם כשאין דורש אחריו, שחול אבי מבקש

(ב) **חָבֵר, שָׁבֵן:** קנה (משלי כ"ג כ"ג), קנה חכמה (שם ד' ה'), רנס"ו. תאר שבן, על שמשחשט עמו ויש לו עמו קרבת הדעה, ואף שאינו לפניו בקרוב לו, ועז"א טוב שבן קרוב (שם כ"ז י'), כי יש שכן בלתי קרוב, מהנ"ל:

חבר, בלשון סקודש הונח על חברת הנפשות שמגלים איש לרעהו חלומות לבבם והולכים בעלה אחת ובחבסה, ומלילת קנין על חבר שאמרו חז"ל, הוא שיחבבו כנפשו, ומזה, אמר

(ג) **חָבֵשׁ, חֶתֶל:** ולגשרת לא חבשתם (יחזקאל ל"ד ד'), החתול הוא כריכס סניב סגוף בדברים רכים, והחתל לא התלת (שם ט"ז ד'), וכן ערפל חתולתו (איוב ל"ח ט'):

החבישה היא בחזקת וקשירה סביבות מכה או שבר לכל יחפשונו, כמו לא זרו ולא חבשו (ישעיה א' ו').

(ד) **חַג, מַנְעֵד:** נקראים חגים, וראש השנה ויוה"כ הם הימים שבהם סבאו שלמי חגיגה

סנקראים סועדים:

חדל

(ה) חדל, מנע, חשך, שבת, פלא :

המוניע חסיה רק ע"י מעשה, בקום ועשה, ובסיות המניעס רק בסלק ידי המונע בשב ואל תעשה, יפול אז בלדק הפעל חשך, ולא השך ממני מאומה, ולא השבת את נכך (בראשית כ"ב י"ב), באלס הולךך רק לסיות שב ואל תעשה והיס כח שך הדבר ממילא, חושך שבטו שונא בנו (משלי י"ג כ"ד), היינו בשב ואל תעשה, אבל אשר מנע ממך פרי בטן (בראשית ל' ז'), אשר מנעך ה' מבוא בדמים (ש"א כ"ה כ"ו), היינו בקום ועשה, כי זולת זאת היתה יולדת ככל הנשים. (ז) אם הדבר ראוי להיות מלד המוסר, או דרך העולם והוא מעכב את הדבר, אז יפול שס מנע, כי בזה הוא עושה פעולה נגד דת הטבע והמוסר, ואף שייעשה בשב ואל תעשה כדי זס כעושה בפועל, כי בלעדי עשיות היס כן מלד טבע הדבר שייעשה. אבל אם הדבר ראוי שלא להיות ^{מלד} ומונע הדבר לכל יסיה, אף שמונע בפועל בקום ועשה ילדק עליו שס חשך, אחר שזס כשב ואל תעשה, כי גס זולתו מלד המוסר או החק הטבעי ראוי שלא לסיות, ומעשיו מסכימים להראוי כדי הוא כשב ואל תעשה, מונע כר יקבוצו לאוס (משלי י"א כ"ו), הדבר ראוי לסיות, אם אמנע מחסך דלים (איוב ל"א ע"ו), אל תמנע טוב מבעליו (משלי ג' כ"ו), ומרטב תמנע לחס (איוב כ"ב ז'), כולם בקום ועשה, אבל גס מזדים חשוך ענדך (תהלים י"ט י"ד), יחשוך נפשו

מני

חדל, יליין המניעס והנחת טעמך בהבנת המאון בפועל עלמו. מנע וחשך, הוא מנייעה הבאה מסבה שחולה לו, א"ד רש"ף. (וכן מלינו בדברי רז"ל ז"ר פ' מ"ט חדל לסיות לברה ארס כנשים, כאיך מס דאת אמר וכי תחדל לנדור, ספקס, וכאיך מס דא"א וחדל לעשות ספסס, ומונב כהג"ל). חדל מנייעת כנושא בעלמו, בין מלפעול ונקשר אז עכ המקור הבא בלמ"ד או מ"ס בכל"ס בראשו, וחדל לעשות (במדבר ט' י"ג), וחדלת מעוזב לו (שמות כ"ג ס'), או שנמנע הנושא לסיות במליאות, חדל מאון עליזים (ישעיה כ"ד ס'), חדל סמער והכרד (שמות ט' ל"ד). וחשך, מונע דבר אחר, ר"ל או שמונע דבר מאיש, ולא חשך ממני נואומה (בראשית ל"ט ע'), או חשך האיש מהדבר. ובגדריס (דף כ"ב) אמר שמואל א"ע"פ שקיימו נקרא רשע, וא"ר אבכו מאי קראס, וכי תחדל לנדור לא יסיה כך חטא, וילפינן חדלה חדלס מנחס, נאמר שס רשעים חדלו רוגז וכו'. הכוונס, שאס כתב וכי מנע לנדור היס משמע בראוי לנדור ע"פ המוסר, ובכ"ז לא יסיה כך חטא אם חמנע מסנת אחרים, לא כן חדל אימ בא על דבר בראוי, כמו חדלו רוגז וד"ל, (ע"ס דף ע"ו), והסנדל בין מנע וחשך נ"ל, מנע הוא כשי סיים : א) אם סמניעס לא תעשה חמילא בשב ואל תעשה, כי בשב ואל תעשה יסיה הדבר מעלמו, ומעשה

לגדור (דברים כ"ג כ"ג). בלא, משהתקף
 עם הפעלים האלה בהוראתו על מניעת
 והפסק, רק נבדל מהם שהפסקו ומניעתו
 היא מכה שמכריתו להמנע, כמו ויבלא
 הגשם מן השמים (בראשית ח' ב'),
 ויבלאו מים רבים (יחזקאל ל"א ט"ו),
 שהגשמים יורדים ממקום מדרון והטרים
 לנדרות, ומשם שופפים בימים, ולרץ
 לכלוף המים נגד עינים לבלי ילכו
 דרכם, (ומשהתקף בהוראתו זאת עם
 בלא המורה על המאחד):

מני שחה (איוב ל"ג י"ח), ראו שלא
 לכויה, ולכן נופל עליהם לשון חשך,
 ודוק. לגדר פעל שבת והבדלו מן
 מנע, חדל, והושך, כאמר, שבה על
 הפסק דבר המתמיד במליאות, ומושבנו
 הפסק העבר, לא העתיד, מש"כ חודל
 מונע וחושך, יש בהם בעתיד, כי זו
 שבת מכל מלאכתו (בראשית ב'), הפסיק
 אשר עשה עד הנה, מש"כ חדל הוא
 שלא ראה לעשות בעתיד, ש"כ פעל
 חדל נקשר תמיד עם פעל אחר במקור,
 חדל לעשות (במדבר ט' י"ג), החדל

(ו) חוזה. רואה:

(ד'), ומלד זה יקרא הנביא האופה
 במראות אלהים חוזה, אבל הרואה בעיני
 בשר בעיני העם לישר מעשיהם בין
 אדם לחבירו, נקרא רואה. שמואל
 היה שופט וזן בין אדם לחבירו, וע"ז
 נקרא רואה; וזה כוונת הספור לפנינו
 בישראל כה אמר האיש וגו' לכו ונלכס
 עד הרואה כי לנביא היום יקרא לפנינו
 הרואה (ש"א ע' ט'):

פעל חוזה בא תמיד על ראית הלכ
 בעינים פנימיות, אם יליד בנפשו
 תמונה דמיונית, יאמר שחזה בעין
 דמיונו, ואם יליד ליור שקלי כאמר
 בעין שכלו, ובעיניהם רק ליורים
 רוחניים בלתי מוגבלים ובע"כ וע"כ
 בא תמיד פעל חוזה על מחזה אלהים
 תמיד, מחזה שדי יחזה (במדבר כ"ד

(ז) חום. חמל. רחם:

המילון להשחית או לקלקל הדבר, מלד
 שפסיד החוטלת העלור בו, כמו ועינכם
 אל תחום על כליכם (בראשית מ"ס כ'),
 אחס חמת על סקיון (יונה ד' י').
 וחמל מלד טיב סדכר ויפיו, שאינו רולס
 להשחית דבר יפה שאין בו מוס וחברות
 יחייבו להשחת מלד עלמו, וכן חומל
 על דבר "לסכור ממנו נזק או לתקנו,
 מלד שפסד סדכר בעיניו ושלם לפיו, כי
 חמל

לחבדיל בין חום חמל ורחם נאמר,
 שרחם שייך רק על האדם
 שיש בו דעה, (זכר לדבר, כל מי שאין
 בו דעה אסור לרחם עליו), ומליון שהלוי
 לו לראות ברעה חבירו, וחמל חום,
 שייך על כל הדברים, ואף בלתי בעלי
 חיים; והסנדל כינס, חום סונס על

עליו (להשחיתו בעלמך בידוך), ולא תכסה עליו (כל מה שידעת עליו חוב, שאין טוענין למסית). וכן בירמיה (י"ג י"ד) לא אהבול מהשחית אוחס (בעלמי), ולא אחוס (מלך באני רואה בקיומם מלך שיש בהם לדיקים ונבונים שקיומם חפץ ה'), ולא ארחם (מלך מזוקת סלכ עת ארחא עמים ומלוקחם ואשמע שועתם), עיין פירושי ישעיה י"ג י"ח):

חטל העם על מיטב סלאן והבקר (ש"א ט"ז ט"ו), כאשר יחמול איש על בנו העובד אותו (מלאכי ג' י"ז), ותחמול עליו ותאמר מילדי העברים וגו' (שמות ב' ו'), ובדברים (י"ג ט') לא תאכס לו (בלב), ולא תשמע אליו (כלל, גם להשיב על דבריו, דפקר טפי), ולא תחוס עינך עליו (מראונך שיבאר בחיים מלך שאולי יהיה ממנו תועלת), וגם לא תחמול

מולדתו ומשפחתו, שהוא מזרע המלוכה והפרתמים, ואף שהוא אינו עד ומושל, ואריבס את חורי יהודה (נחמיה י"ג י"ז), הוריה ואין שם מלוכה (ישעיה ל"ד י"ב), ולכן אשריך ארץ שמלך בן חורים (קהלת י' י"ז), פירושו שהוא מהפרתמים זרע המלוכה:

(ח) חור. ש"ר:

שר יחאר האיש אשר בידו משרה על עם או על חלק ממנו, כמו שר העיר, שר בית הסהר, והוא יתיחס אל העם או העיר, בישורר עליהם, כי באין עם ועיר אין שר. וחור, יליין האיש החפשי ממכרים וארמוניות מלך

(י) חָמָר, חָמָר:

(מ) חָזַק, חָזָה:

כבר כתבנו בהגדל בד מיחר מדפיו, שהגדל מן הגזע נקרא חמר והלומח מן השורש נקרא צר, שלריך לכשרו, כי הוא רך ויוק:

קשה, מליין איכות המתכות והחומר שממנו עשוי הכלי, והפוכו רך. וחזק, מליין כח הכלי בכללו, והפוכו רפה או חלש:

התאוס, כי האדם יש לו חמיד מלחמה פנימית עת יזדמן לפניו דבר הערב אשר הוא מוזכר ממנו, ואז התאוס תעוררבו ליסגות ממנו, ואף שהשכל יזכירנו לבני יגע בו ואשם, התאוס העזה תעוררנו ויעבור על המלוא, וזו ג"כ מגדר החטא

(יא) חָמָא, חָזָן, חָשָׁע:

חמא הוא מלשון מחסור, והוא שמחטיא מעשיו מלך שהגנה שחשב שהדבר הזה מותר, כמו קולע אל השערה ולא יחטיא (שופטים כ' ט"ז), או בסנה

מעורון עיניו החטיאה מטרה דרש שישר, ואחרי תפקחנה עיניו, עת מלא תאוצו, יראה כי הרע כמה שהלך אחרי תאוותו ויתחרט, שע"כ אמרו החוטאים מלאים חרטה, לא כן האישים-עון, כי לו נעשה העון כשיחר, ולכן בא איש כבד עון. גדול מביהם הפושע שהוא המורד וזורק ממנו העול הרוכן עליו:

כחטא, אכן יש אנשים אשר בעת הכיתה התאוו לעבור מטה, ברצונם כי השכל עומד נגדם לשטנם, אז יקראו גם לשכל לעזור להם לקרוב אל התאווה, ע"י שיכפרו במאס או בהמאס בגמולו ובענישו, וכדומה, וזה הוא איש עון מלשון עוה, ע"ש שטוס דרכו כמזיד ולא יחחרט לעולם לעומת החוטא, שרק

ידיים לי להרויח במסחרי. חיל, אינו מזיין כח עבטי בחדם רק הכח הנקנה הבא מלימוד והרגל בעכסיכי מלחמה, ולכן יבוא כסמך לאיש הקודם לו, איש חיל, אנשי חיל מתלעים (כחוס ב' ד), ואנשי חיל למלחמה (ירמיה מ"ח י"ד), ובנפרד מזיין לבא, על פקודי החיל (במדבר ל"א י"א) גבורי חיל, ועוד רבים:

(יב) חיל, כח, אָוֶן:

כח, מזיין הכח הפנימי שעלור בתוך האדם ואינו מתגלה לתוך על ידי פעולה מס. ואון, הוא הכח העלור באברי הטבע כח, שבהם יוליא הכח העלור בו לפועל, מלאחי און לי (כושע י"ב ע'), שכוונתו שע"י מאזני מרמס

שם מחוס גם על תחנות אנשים בעת שלום, איש על סחנהו (במדבר א' י"ב), כל הפקודים למחנה יהודה (שם ב' ע'), וחס סחניך קדוש (דברים כ"ג ע"ו):

(יג) חיל, סְחָנָה:

הצבא נקרא חיל מלד כחס בקבוצה, ובשם סחנה יקרא ע"ש תחנות כשדה המערכה מוכנים לקרב, וילדק

אור הכוקר (מ"ב ז' ע'), וגדרו המתנס על דבר שיבוא בעתיד, לא כן קוח שהוא מזיין הסחלת והתקוס, שיסוב כמו שחפץ המקוס:

(יד) חֲבָה, חֲבָה:

חבה, קרוב יותר לפעלים הסערים על המתנס, כי כן מזינו וחבינו עד

באותו הענין שני דרכים הסומס נמלאים במליחות קיימת, ולא סדרך בלחד

(טו) חֲבָמָה, חֲבָמָה:

בל המתואר בשם חבמה, לרץ שיסו

כן צפעולות הגויס, כמו המאכלות המשקות והבעילות, הנגיפות הדבורים והקניינים; הן צמדות הנפש, כמו הרחמים, החנינה, הנדיבות, האהבה והשגאס והעמוה, וכיוצא, והן בדעות. אבל לבוא עד גבולות החכמה אין צח האלושי המוגבל וב"ה, ורק לה' יהברך נודעו, סכה הנעוה צנפשו לעצוב בכל הדברים שהם חולס לו להשיגם ולהבינס להבדיל צהס האמת והסקר, וכן להבין מלינות עמוקות וחידות סחומות, הן להבין עיניי החכמה (שהגס שא"ה למלוא חוקי החכמה צבינתו כנ"ל, אפשר להבינס אחר שקבלס מאדון החכמה), סכה הזס צנפש האדם נקרא בינה. הבינה תוליא חולדות והיקסיס תשפט מדבר אל דבר בכל הדברים שהשיגס הנפש, בין על ידי החוסיס, בין ע"י מושכלות ראשונות, שהיא צכה צינתס תרכיבס זס על זס ותוליא דבר מדבר. ויש צזה כלליס ופרטיס רביס שאין מקומס פס להאריך צס:

האחד יחואר צהס חכמה, והדרך צהני הספוך יקרא סכלות, אבל אס אין צענין סכוא רק דרך אחד ואין דרך ספוך ממונו נמלא צמליאות, לא יפול עליו לשון חכמה, אבל יפול תחה סוג סבינס דעת והשכל, עיניי שיס צו שני דרכיס סוא כמו פנוס, הפוט גאוס, אמת סקר, אהבס שגאס, נדיבות כילות, וכל כיוצא צהס. ואין צכה האדם לחקוק לו חוקי חכמה מדעתו ושכלו, שא"ה לשוס אדם נצרא לצבר צמופת איזס משני הדרכיס חכמה, ואיזו סכלות, ולכן דרכי החכמה צלתי נודעיס רק לה' לבדו יהברך, ביכלתו לחקוק חוקי חכמה ולסודיעס לבני אדם, ולכן כל הענין סמכונס צהס חכמה צכהצי קדש, סוא עיניי אלוסי, והכוונס על הדרך ומנהג שחקק ויסד אדון סכל יתברך, ואזס לבני אדם שינתסגו בדרך זס וישמרו דרכס מלכת בדרך הספוך לו. פרטיי החכמה סמס רביס, וסודעיס לנו סמס, רק סונועיס לנו צמנהניס,

(טו) חקרים ופתלים ינחר לבוא על ידם אל תכלית הנרצס, כמו כל ערוס יעשה בדעת (משלי י"ג ע"א), היינו שדעתו תלמדנו לעשות סדבר בערמס אל נכון:

(טז) חקרים, ערוס: חתאר חבר, יצק רק על איזס שקוס חוקי החכמה, הערוס צלתי ידע חוקי סחכמה ורק בערמס

חפול גם על סדריהס וסעיון לדעת אס ס', כמו וסיס כל מבקש ס' ילא ונו' מאחז למחנס (סמות ל"ג ז'): חלון

(יז) חלוי, בקשעה: חחלוי סוא לרזוחו צהפסס, וחבקשה

(יה) חלון, אֲשַׁנֵּב :

(יט) חָלַל, פָּגַר :

אשנב, הוא חלון שעשוי בחכמת האשנב, הוא רק חלל חרצ, הפגר, האפטיק לקרב את הרחוק : כולל את מאיזו מיחס השיס :

(כ) חָלַף, עָבַר :

(כא) חָלַק, פָּוַם, גִּוְרַל :

החליפה דרך ארעי ואינו עושה רושם, והעברה בקניעות. אם עובר מקום מקום לקום, אז נקשר הפעל עבר עם את, עברו את סידן (דברים ט' א'), כי אתם עוברים את סידן (במדבר ל"ט י'), ורבים כמו אלה, ובמקום עלמו, נקשר עם ב', והלף ביסודם (ישעיהו ח' ה'), ועבר בים לרה (זכריה י' י"א), אתם עוברים בגבול אחיכם (דברים ב' ד'), עובר בגל דרדון (ש"ב ע"ו כ"ג) :

הכום, הוא החלק שהכין האדם והזמין ח"ע אליו, כמו במכסה נפשות (שמות י"ב ד'), מכסה הערך (ויקרא כ"ז כ"ג), לא כן החלק והגורל שופלים לו ממילא, ורק בזה יבדל חלק מגורל, שחלק הוא סקין הנא לאדם על ידי החלוקה ולא ישיג בחלוקה רק החלק המגיע לו לא פחות ולא יותר שעל זה הבוא לברר מה הוא חלקו, ובגורל יזכה גם בדבר הנלחם מגיע לו מקודם, שיפול בגורלו חלק גדול ויותר מבדוי חלקו :

(כב) חָפַה, אָף :

(כג) חָפַר, מִיַּם :

כבר הסדלמוס בסדל אף מיתר כבר הסדלמוס בסדל בצח מיתר נרדפיו, עי"ש : נרדפיו, עי"ש :

(כד) חָנָה, שָׁבַן :

ואיכנסה במקום קצוע. לצד מפעל הנח מלאנו עוד שם מהנה על הגיה לבה על סעיר ללכדה ולזור עליה, גם האבא נקרה מהנה אף צעה נכיעתם :

כתב הרש"ף, הנח שבן, שייחס אחד, רק הנח הוא צנחית החמים אחרי הנכיעה, ושכן, הוא השכינה

(כה) חָסֵד, פָּם, נָבַר :

החסיד הוא הטובה מנעשו לפניו משורה הדין על פי דרכי החסידות, והתם ישמור מלות ה' פני החיוב, וגדרו הוא התמימות, שיעשה כל

כל מעשה בלי שינוי ופנים, והנבר הוא י"ח כ"א), וסזכותי כבוד כפי (איוב
 הנזכר מרע, כמו כבוד ידי (תהלים
 ט' ל):

(כו) חָפֵץ . רָצוֹן . תְּמַדָּה :

הבדלם כתבנו עם דגרתו בהבדל אזה מיתר נרדפיו, עיי"ש :

ילחק באר, ואבימלך וגו' ויבאו עבדי
 ילחק וגו' על אודת הבאר אשר חפרו,
 ויאמרו לו מלאנו מים. הצב, מליין
 החליבס בגרזן באגנים או בעפר קשה,
 וגם יקב הצב בו (ישעיה ס' ב'), כי
 הצבת לך פס קבר (שם כ"ב ט"ז),
 ושמונים אלף חוצב בהר (מ"א ס' כ"ט):

(כז) תָּפַר . פָּרַה . תָּצַב :

כשבאים חפר וברה נרדפים, הפעל
 ברה מליין החמלת החפירה,
 וחפר הגמר, (תהלים ז' ט"ז) צור ברה,
 ואח"כ ויחפרהו, עמוק כראוי לצור.
 וכן בראשית (כ"ז כ"ס) ויברו שם עבדי

(כח) תַּפְּשׂ . בָּקַשׁ :

יעשה מלאכה שתעשרהו, וסחופש
 מטמונים יחפור במעבה האדמה או
 במעמקים ובמולות ים, כן אם יבקש
 הסורה ככסף שיחן כל תענוגי העו"ז
 תמורתה, ויחפשה לה מטמונים ביגיעת
 בשר וחרף נפש למלוא הפנינים היקרים
 הכמלאים בה במולותיה, אז תבין וגו':

נדול החפוש מהבקוש, שסחופש
 יחפש בחורין ובסדקין, וכל
 המחזואים, לא כן סמבקש, ועל זה
 אמר (משלי ב' ד') אם תבקשנה ככסף
 וכמטמונים תחפשנה, כי סמבקש
 כסף יעשה מסחרים שריוח מהם, או

(כט) תָּחִיר . יָרַק . דָּשָׂא . צִיֵּין :

נרוע, את סקשאים וגו' ואת החציר ואת
 הכללים וגו' (במדבר י"א ס'), וסוא גדל
 במקום יבש ואף בלי מים, כמו ולמחו
 בבין חציר כערבים על יבלי מים (ישעיה
 מ"ד ד'), ועיין פירושי שם, ומתיבש
 לפני כל העששים. ירק, כולל כל
 הירקות למיניהם אשר לחותם רב
 וכשאים תמיד ירוקים, טוב ארוחת

חציר, כולל מימי ירקות סלומחים
 מאלהם, ורובם למאכל בהמה,
 כמו אולי נמלא חציר ונחיה סוס ופרד
 (מ"א י"ח ס'), חציר כנבך יאכל (איוב
 מ' ט"ו), מלמיה חציר לבהמה (תהלים
 ק"ד י"ד), רק פ"א מוכירו למאכל אדם

ירק (משלי ע"ו י"ז), ואחר כל ירוק ידרוש (איוב ל"ט ח'), עי' פירושי. רשא, כבר כבדלתי, ובהדלו מן עשב גמלאהו: ונצל מסס ציץ הסדה, גמליין העשב הקטן הבולט בשדה שאין ממנו בו בעלמוהו, ושרש ציץ הוא מענין יצא.

כמו תו ציץ למואב (ירמיה מ"ט ח'), שכוונתו חדר קטן בולט כנגף הזבוב, וזה שאמר אלוה' בהציר ימיו בציץ הסדה כן יציץ (תהלים ק"ג ע"ו), ימיו כח ציץ הממכה להתיבש, וכליץ הסדה כן יליץ, ר"ל אף בהיוו אין בו ממש:

(משלי ל"א ט"ו), שהוא חק קלוב לסן; ומטעם זה נקראו מיחי הדתות הנימוסיות בשם מחוקקים, כי שם חלקת מחוקק הפון (דברים ל"ג כ"א), סוי החוקקים חקקי און (ישעיה י' ה'), יסודה מחוקקי (תהלים ס' ע'), ובר (ק"ח ע'), ועוד רבים:

(ל) חק, תורה:

השם תורה הונח רק על הסורה האלהית, וחק יבוא גם כן על משפט נימוסי, וישם אותה יוסף לחק (בראשית מ"ז כ"ז), ותסי חק ציבדלג (שופטים י"א ל"ט), וחק לנערותיה

לספיל את עצמם מן החומה ישלחו השלח לפניהם ויהקטום בארץ בראשו סדה, ועליו ישעו לבלי ימקו, ובזה נבדל מחרב:

(לא) חרב, שְׁלַח:

שלח, מליין סהרב סדוקרת העשויה לכון זה, כשאלשי מלור רוליס

שבוט עוד תגדל סהורבה, ומלייר עוד שלבד זה, עוד סהיינה ש מ מ ה בתוך טרים מחרבות, שסשמומה גדולה יואר מחורבן, וכל הערים כחרבות סהיינה, לעומת ערי מלרים שסממות, וגשמו בתוך ארלות גשמות וטריו בתוך טרים גהרבות סהיינה (שס ל' ז'), ועוד כאלה:

(לב) חרבה, יִשְׁמָה:

חרבה יפול יותר על הערים, והשטמה על כלל הארץ, כמו ונתתי את ארץ מלרים שטמה וגו' וערים בתוך טרים מחרבות סהיינה שטמה (יחזקאל כ"ט י"ב); והכוונה שערס סהיינה חרבות בתוך ערים מחרבות סביבותיה;

חרב יאמר ע"ש שסיס במקום המדובר מים ופסקו ממש, ונתהו מים מים

(לז) חרב, יָבֵשׁ:

אשר חרפת (ש"א י"ז מ"ט). והגדוף, ונדפת (מלכים ב' י"ט כ"ב, ישעיה ל"ז עקרו שאלה ה' הוא מגדף, או מגדף כ"ג), וישראל לנדופים (ישעיה מ"ג קדושת ישראל ותורתם, את מי חרפת כ"ח):

(לה) חָרַשׁ, צוּרָף: ולזקקו מן הסינים שנמלא בסקו, והחריש הוא האומן העובד מהן מעשה חרש מלאכת הצורף להסחך המכניות ללרפן וחו"ש ב, טדים, ופגורי לילים:

(לט) חָשָׂה, דוּם: (כ"ט) יקס סערה לדממה, ואח"כ ויחשו גליהם, (שם ל"ט ג') נאלמתי דומיה, ואח"כ החשיתי מעוב. ומה יפה שאלת חז"ל במדרש על הפסוק וידום אהרן, מה היה לו לומר? כי פעל דום מורס שהפסיק מן הדבור שהיה לו קודם:

(ם) חָשָׂה, הַחְרִישׁ: על חומותיו ירושלים הפקדתי שומרים וגו' תמיד לא יחשו (ישעיה ס"ב ו'), ויחרישו העם ולא ענו אותו דבר (שם ל"ז כ"ח). קן מלינו פעל חשה מורס על עזיבת המעשה, ואח"כ מחשים (שופטים י"ח ט'), ויחשו גליהם (תהלים ק"ז כ"ט):

(מא) חָשַׁךְ, אֶפְלָה: ננסס, ולכן אמר (איוב ג' ד') סיוס שהוא יסי חשך (שלא יאיר השמש), הלילה שהוא יקחחו אפל (שגס סירח וסכוכים לא יאירו), וקלל כל אחד לפי ענינו:

והמגלה המכוסה בחמידות, כמו וחשוּפֵי
 שָׁת (ישעיה כ' ד'), חשפֵי שׁוֹבֵל (שם
 מ"ז ב'); וגלה טַלֵּל כֵּל מִיָּמֵי גִלּוּי,
 מגלה סוד, מגלה מסתֵר, וכדומה,
 כי אִם גִּלָּה סוּדוֹ (עמוס ג' ז'), ולא
 יגלה כִּנְף אֲבִיו (דברים כ"ג א'), ויגל
 אֶת מִסַּךְ יִשׁוּדָם (ישעיה כ"ב ח'), יגלו
 שָׁמַיִם עִוּוֹ (איוב כ' כ"ז), ועוד רבים:

(מב) חֲשָׁף. גָּלָה:

פעל חשף הוּגַח עיקרו על שמסיר
 דבר הדבוק על דבר כמו קליפה
 על עץ. מחשף הלָבֵן (בראשית ל' ל"ג),
 חשף חשפה והשליך, הלבינו שריגים
 (יואל א' ז'), ויהשוֹף יערות (תהלים
 כ"ט ט'); וממנו הושאל לכל המסיר

אות ט"ת

מקומו ורק שהדבר מוכוס. וכדל מהס
 הפעל חבא, טבא רק על אדם הנחבא
 ומתחבא, טבה הוא נחבא אל הכלים
 (שמואל א' י' כ"ג), למה נחבאת לברוח
 (בראשית ל"א כ"ז), אשר נחבא שם
 (ישועה י' כ"ז), נחבאים במערה (שם
 י' י"ז), כלל ידו החביאני (ישעיה מ"ט
 ב'), ויתחבא האדם ואשתו (בראשית
 ג' ו'), ועוד רבים. פעל טמן לא מלאנו
 באדם כלל בהפעל, כי האדם יסתתר
 או יתחבא, וע"כ מ"ש (ישעיה ב' י')
 והטמן בעפר, מוכרח לפרשו כמו באיוב
 טמנם בעפר יחד (מ' י"ג), כן צפן לא
 מלאנו בהתפעל ה' ל' ט' פן, מטעם זה,
 שהאדם רק מתחבא או יסתתר
 ולפעמים צבני הפעולות יחד, והוא
 כשהמתחבא. במקום סתר, וישנה סתֵר
 ונחבאת (ש"א י"ט ב'), כמחבא רוח
 יסתֵר זרם (ישעיה ל"ב ב'), מרוח די
 מתחבא, ומזרם לריך סתֵר:

(א) טָמַן · צָפַן · חָבֵא, סָתַר:

המומן דבר יכסהו בעפר או בקש שלא
 יראוהו, אף שידעו מקומו איש.
 צפן, מליין שמעלימו מן עין רואים,
 שלא יהיה לפוי, והוא הפך מן פעל
 צפה, ועז"א יחשֵׁב (ב' ד') ותקח האשה
 את שני האגשים ותצפנו (תהלה), בכדי
 שלא יהיו לפויים לעין רודפיכם, והא"כ
 ותטמנס בפשתי העץ, כסתה עליהם
 בפשתי העץ, טמן עלל ידו בללחת
 (משלי י"ט כ"ד), מה רב טובך אשר
 צפנה ליראוך (תהלים ל"א כ'), (הושע
 י"ז י"ב) לרוד עון אפרים (וגם) צפונה
 זרמחו מן העין. סתר, מורה על העלם
 נקום דבר הסתֵר, אף שאינו עמון
 ומטוס, (ולכן נכדל הוא גם מצפון,
 ש ה' ל' פ' ו' אינו סתֵר באמת, רק בעין
 אחר לא תראנו), ועז"א (ישעיה מ"ה
 ג') ומטמוני מסתרים, כי יש מטמון
 בנחי נסתֵר, טמון בארץ. והגל יודעים

(ב) **פָּרַח**, **יָנַע**, **עָמַל**, **עָיַף**, **לָאָה**:
פָּרַח, מלאנו פ"ח בפעל, ימריח עב
 (איוב ל"ז י"א), וז"פ בשם
פָּרַח, ובארנוכו (ישעיה ח' י"ד), שפוא
 מליין הנשוא שאינו רלוי לנושא הקץ בו,
 ונדל מן משא שאינו מליין דוקא
 סבל ומשא, וכולל דבור והילוך וכדומה
 שאינו רלוי להנשא, ולנרחח הוא לו.
עָמַל, מליין עמל הנפש עלטול ויגיעת
 המהשבה; וגמלא לפוב ולרע, העמל
 שיעמול בשביל עסק עלמו הוא לעוב,
 ועמל שיעמול בשבת אחרים, או

צעד אחרים, הוא לרע, (ועוד הרבה
 בוראש לעמל ואין כאן מקומו). **יָנַע**,
 מליין העסק והתנועט המרוב, וממנו
 נאמר והוא ינע ורפה ידיים (ש"ב י"ז
 ב'), שהתנועט הרבה יותר מדי עד
 שנת יגע. **עָיַף**, הוא שט"י חזקתו
 ישאפו כחיה נפשו. ונאמר הרש"ף, **יָנַע**
 לאות עלמית, עיף מקרית, הינע
 שנחלבו חבריו הנלרכים אל התנועט
 והפעולה, עיף נשאף העבים החיוני
 כמותן כח לפעול. **לָאָה**, הוא לפי דעתו
 פסיקת סכח לגמרי:

אות י"ד

(א) **יָד**, **יָדָה**: הבה נוסף על היר שמורה על שכבר אחז אותו בכפו:

(ב) **יָהַב**, **יָבַח**, **הִקְצִיא**, **יָעַד**, **עוֹת**, **עִתָּד**, **קָדַשׁ**:

יָהַב, משתקף עם נתינה, ומטעם
 זה השם יאהב, השלך על ה'
יָהַבְךָ (תהלים נ"ה כ"ג), כמו אשר
 יסב לך, הבי המטפחת (רות ג' ט"ו),
 הבה לנו עזרת מלך (תהלים ס' י"ג,
 ק"ח י"ג), ועוד רבים, ובה לרוב האווי
 סבה לזר, הבה נתחכמה לו (שמות
 א' י'), הבה נרדה (בראשית י"א ז').
יָבַח, הוא עיין הזמנה והכנה, אשר
 הוכיח ס' לבן אלוני (בראשית כ"ד
 מ"ד), ואינה סכנה פעלית רק הוכחה
 מדעית שקליית, ומשתקף עם הוכחה
 הראיה וזכות, ויתבאר במקומותיו. **יָעַד**,
 הוא הזמנה צפה לבד, שקובע דבר
 פלוני למקום פלוני, או על זמן פלוני,
 וכל האגשים המתועדים יחדו, יכינו
 עלמס לזמן פלוני ומקום פלוני, ויתבאר
 במקום שיבוא בשיתוף קהל ועדה, וכן
 בשיתוף עת מועד וזמן. **הִקְצִיא**, אינו
 לשון סכנה והזמנה, רק מורה השמטת
 דבר לחבירו, שממליח לו הדבר
 שבידו, להיות בידו, ואת הטולה המציאה
 (ויקרא ט' י"ג). **עוֹת**, הוא נגזר מעת,
 לדעת לעות (ישעיה ג' ד'), ואינו לשון
 סכנה

האמלעים, כי יהיו נכונים ועומדים מכבר, וזה ועד ה, שלא יחסר רק העתיד מה שיעשה הזמן וקורות השנה, ואח"כ ונניח ביהן, ואסיר גבולות עמים ועתודותיהם שושתי (ישעיה י' י"ג), רצונו לומר שזוה שישיר גבולות עמים גם מה שאפשר להם בעתיד ע"י מלחמות חולדותיהם, שושתי כי לא יכירו אח שלהם. קדש, הוא לשון הפרשה לדבר נעלה ונשגב, הן לדבר קדושה, הן להפכו, או לכל דבר יוצא מהמורגל ונשגב, כמו קדשו עליו מלחמה (ירמיה ו' ד', מ"ב ג' ה'), שר"ל מלחמת אמונה שהיתה המלחמה או קדושה אללם, הקדיש קרואיו (לפניה א' ז'), שהפדישם ביחוד, קדשו עזרה לבעל (מ"ב ו' כ') :

הנה רק מורה הקציעות, שנקבע לזה מאחמול, איש עתי (ויקרא ע"ז כ"ח). עתה, מורה לא שמכין שום דבר, רק כמו מספר שכן יהיה בעתיד, או כן יעשה פלוני, או יעשה דבר פלוני בעתיד, וחש עתידות למו" (דברים ל"ב ל"ה), ולהיות היסודים עתידים ליום הזה (אסתר ח' י"ג), כאומר היסודים עתידים ביום הזה להנקה מאויביהם, שמעלמם ינקמו לא שהוא סניכס וליום דוקא לעשות כך. הכן בחון מלאכתך ועתרה בשדה לך (משלי כ"ד כ"ה), שכוונתו שם על הכנת האמלעים לחכלית המלה, שלא תחסר רק התכלית, ור"ל הכן כל סולרך למלאכתך בחון, ועד ה בשדה שחיה בעתיד, שלא תלטרך לבקש

(ג) יואל, אָבָה:

את האיש (שמות ב' כ"ח), הואל קח כברים (מ"ב ה' כ"ג), לא ראה בתחלה, הנה לא הואלתי לדבר אל ה' (בראשית י"ח כ"ז), ר"ל והיה ראוי שלא לדבר, הואיל משה באר את התורה (דברים א' ה'), תחלה לא ראה כי חשב שיחיה, ובוז משתתף עם התחלה שמתחיל לרעות מה שלא ראה :

פעל יואל בא על הרצון ועל הסתחלה, וגדרו על הרצון שהוא הפך שלילת הרצון, (הפך מלת אל שמורה השלילה, כדרך שהרשים המשמשים דבר והפוכו), ובה על רצון אחרי שלא ראה תחלה, או שהיה ראוי שלא יראה, ויואל משה לשבת

(ד) יוביל, יִנְחָה:

על כחפו, ובה לרוב דבריהם בלתי בעלי חיים :

המנחה הולך ברנליו, והמוביל מושאה

(ה) יחד, יִחָדוּ:

יהר, אינס דומים. ולי נראה, יחד יוכל להיות שיספרדו אחר זה, ויחדו שם

כתב הרש"ל. יחדו, שמיס דומים,

שֶׁסֶס דְּבוּקִים גַּם אַח"כ כֹּאחַד, כֹּל קִלְיִיךְ כִּדְדוּ יַחַד (יִשְׁעִים כ"ב ג'), שֶׁאַח"כ הִתְפַּרְדּוּ אִישׁ אִישׁ לִמְקוֹמוֹ, כֹּל נִמְלֵאִיךְ אֹכְרוּ יַחַדוֹ (שֶׁס), כִּי כוֹבְלִים לְגוֹלָה אֹסוּרִים כֹּאחַד:

(ו) יָסַד, בִּין: יְכוֹנְנָה (תְּהִלִּים כ"ד ב'), מִתְחַלֵּס יִסְדָּה וְאַח"כ כּוֹנְנָה, יָדִי זְרוּבָבֵל יִסְרוּ הַבַּיִת וַיְדִיּוּ תְּבַלְטָנָה (זְכַרְיָה ד' ט'), זְבַטְרוּ יִיסְדָנָה וּבְלַעֲזֵרוּ יֵלִיב דְּלִתִּיה (יִסּוּשַׁע ו' כ"ו):

יָסַד, מוֹרֵה עַל כַּחֲנִית הַיְסוּד זְבַנִּין אֹו כִּדְבַר מֶה, וְכוּן, עַל גַּמַּר הַבַּיִן, כִּי סוֹא עַל יָמִים יִסְדָּה וְעַל נִסְרוֹת

(ז) יָפִיחַ, יֵאֱמַר: כ"ב), וַיִּפַּח לֶקֶךְ (חֲבֻקוֹק ב' ג'), שׁוֹס יִדְבַר אֶל עַלְמוֹ, וְדַבַּר הַנְּקַמָּה יֵאֱמַר זְבַנִּי:

יָפִיחַ הַנָּא עַל הַדְּבוּר, מוֹרֵה עַל דְּבוּר זְבַנִּיה, הַפַּח זְבוּרִים (יִשְׁעִיה מ"ב

(ח) יָצוּעַ, מִצַּעַ, מְשַׁבֵּב, עָרֵשׁ, מְפָה:

זְבַדְלָה סָמָה מַעֲרֵשׁ, סָמָה תְּלִיין סַעֲשׂוּיִם שִׁטָּה אֶדֶס עֲלִיָּה, (כִּי עָרְשָׁה נִמָּה), וַיִּנּוֹחַ זֶה בֵּין זְבוּס וּבֵין זְבוּלָה, סָמָת זֶה וְכִסֵּף (אֶסְתֵּר א' ז'), וְכִמֵּן מוֹפֵל עַל הַמָּטָה (שֶׁס ז' ח'). עָרֵשׁ, סוֹא סַעֲשׂוּיִם זְבוּרֵךְ מִיּוֹחַד לְשִׁכִּיבַת סִלְיָה; לְשִׁכִּיבַת סְחוּלִים סִמְסוּכִיָּים, עָרֵשׁ דּוּי (תְּהִלִּים מ"א ד'), וְלִשְׁכִּיבַת אִישׁ וְאִשָּׁה, מַרְכָּדִים רַבְדֵּי עָרֵשִׁי (מִבְּלִי ז' י"א), הַמָּטָה אֲשֶׁר עֲלִיתָ שֶׁס לֹא חֲרַד מִמֶּנּוּס (מ"ב א' ד'), סִטוּנָה לֹא כֹּאֲשֶׁר דְּמִית אֲמוֹה מִטַּע עַד יַעֲזוֹר הַנָּאֵב וְהַחֲלִי, וְלֹא רִמָּה לְשַׁכֵּב זְעַרֵּשׁ כִּדְרֵךְ סְחוּלִים, סִמְטָס אֲשֶׁר עֲלִיתָ עֲלִיָּה לֹא חֲרַד מִמֶּנּוּס אֲסִילוֹ לְשַׁכֵּב זְעַרֵּשׁ, כִּי מוֹת סָמָת חִישׁ מִסֵּרָה. (עֲמוּס ו' ד') סִטוּכִיָּים

עַל סָמָת סָן (זְבוּס) וְסִטוּכִים עַל עָרְשוֹתָם (זְבוּלָה). וַיִּפַּח דְּרָשׁוּ חוֹ"ל סִמְסִרִּיחִים אֶת עָרְשוֹתָם זְש"ז שְׁלִיכָה שְׁלֵהֶס, אֲשֶׁחָה זְכַל לִילָה סָטָתִי זְדַמְעָתִי עָרֵשִׁי אֲמַכֵּס (תְּהִלִּים ו' ז'), יֵלִיִּיר תְּחַלֵּס יִשְׁכֵּב וַיִּטָּס עַל הַמָּטָה, וְסוֹא יִפְרַשׁ לְשַׁחֹת מוֹסֵר הַדְּמַעוֹת, טַד סִמְחִילוֹ יִלְעוֹךְ לְשַׁכֵּב עַל הַעָרֵשׁ, וְגַם שֶׁס יִמַּסֵּס עָרְשׁוֹ זְדַמְעוֹתָיו, וְלֹא כִּרְשַׁד"ל. יָצוּעַ, כֹּל אֲשֶׁר יוֹלַע זְעַרֵּשׁ, סִסְדִּיָּים וְסִכְסָחוֹת וְכִדּוּמָה, כֹּל זֶה נִקְרָא יָצוּעַ, וְכֹל סִמְסָכֵב סִעֲלוּן וְסִתְחָחוּן וְסִסְכִּיב לוֹ נִקְרָא מִשְׁבֵּב, סְכוּלָל סֵכֵל, סָן כַּחַב סִרְשַׁד"ל, וְז"ע. סִנָּה עָרֵשׁוֹ עָרֵשׁ זְרוּל סִלָּס סִיא זְרַכַּת זְבוּ עֲמוּן (דְּבָרִים י"ג י"א), חֲכָמִי סִנְוֹרִים עֲמַדוֹ עֲלִיו, וְרוֹלוֹ לֹמַר סִסְסָק

זו נחוסף אח"כ, אבל יל"פ ערשו קאי על ערש העריסה שבקטנותו, ששכב בקטנותו בעריסה של ברזל, וסיחם

בילדותו ברבת בני עמון ושם נשארה עד העת שכתב משם את דברי התורה:

(ט) יָצַר, בָּרָא, עָשָׂה :

המחברם יחד, הנפש המחיה העלמות סיבבות ומעמידם שיחיו ויחאחדו כממלכה אחת וקבוצ אחד, משלים קלתו את קלתו, ומעמיד קלתו את קלתו בערך שום, על הכה סוס, שהיא (אחרי ילאו כולם מאין ליש ואחרי קבלו לורחם שהם המקרים המהדבקים) יאחד העלמים במקרים הכלתי מהדבקים, יאמר בלבון הקדש. עשה, גמר הדברים וערכם בערך שום. (ועיין בבאורי בכל המקומות שבאים הפעלים האלה נרדפים):

על סוללת יש מאין יאמר ברא, אך יצר, הוא לשון צורה, וסונו על המקרים המהדבקים בעלם, ועל שווי הערך בין עלמים וכללים, והכח המעמיד המליאות, המקשר כל סיבבות והחלקים, כאישים והמניעים והכונים כולם, עד שיטמדו כולם כגוף שלם גדול, מחובר מאברים קטנים מתמוגים בחלקיהם ומתקשרים חד בחד כחוט החורז פנינים, סכה סוס הוא הדוח אלשים

(ז"ו), ודבר ה' סיה יקר צינים הסס (שמאל ה' ג' ה'), ר"ל לא סיה ומלא, (ז"ז) יקר, פָּבֹד :

דיקר יסיה מלד מיטוב המליאות, והכבוד מפני המעלה, ספו יקר ואינו נבסס יקר וספיר (איוב כ"ח נכבד, והזקן נכבד ואינו יקר):

(יא) יָרָא, בְּרָא-לֵבָב: ירא סוא מחמת איני, או רעס, רך לבב, סוא נטבע:

(יב) יָרָא-אֵת, יָרָא-ס-סָפְנֵי-סְלַפְנֵי, פָּחַד, סוֹרָא:

יראה, שס נגזר משרש ראה, ומליין פעולה כח סדמיון סרו אס את סולד, ומלייר לנגד עיניו רע קרוב לו מאל; ונבדל סטורא, סטורא מליין סעלס סמפל יראה בלב רואיו. לא ס הפחד סטוא לא ילייר בלמיונו מלמס,

(ועיין סבדלס בפרטות נהבדל איסח מיחר נרדפיו). בפעל ירא, כסיבאלר מס סיה סליור שבעבורו ירא, אז סוא נקשר עס יחס ספעול, אז עס סמ"ס, סי אס ליראה את ה' אלסיך (דברים י"ד כ"ג), כאשר יראו את משס (יסבטע

המבנים אשר כבר הבאנו, ומכאן ישמע
 ויראה כי בזה תמיד אלל שמות ס'
 ושמות בעלי חיים מדברים. (ב) לזר
 הפגע והמקרה שלייד כי העלם המורה
 יוכל לנפול עליו ולהרע, ולא נחקר כמו
 ויכחשו, וזה נקשר עם מ"ס, ואלו כל
 עמי הארץ כי שם ה' נקרה עליך ויראו
 ממך (דברים כ"ה ו'), אל תירא מפחד
 פחאוס (משלי ג' כ"ה), אל תירא מהם
 (ישעיהו י' ח'), מדבריהם אל תירא
 (יחזקאל ב' ו'); (ובלשון הו"א) ירא
 את"ל על יראת הדוממות). עוד יש ירא
 מפני", וזה שאינו ירא באמת מעלם
 המורה, רק נמנע מלעשות או עושה
 מעשה מוזר איזה דבר בעבור דבר רע
 שרואה נמשך מהפעולה ע"י עלם המורה,
 כי יראתם מפני האש ולא עליהם בשר
 (דברים ס' ה'); וזה כל אשר אלוך
 הדבר אל תירא מפניהם (ירמיהו א'
 ח'), ויבאו מלכים כי יראו מפני כשדים
 (מ"ב כ"ה כ"ו), והדניכו ירא מפני
 שלמה ויקם וילך ויחזק בקרנות המזבח
 (מלכים א' ח' כ'). ועל הירא מחבירו
 בעודו לנגדו לא בעבור שיעשה לו רע,
 שלא ידע למו, מטעמו כשיראהו
 ייראהו, על יראת כוחת יאמר מלשמי,
 יירא שאל מפני דוד וגו' ויסיירו
 (ש"א י"ח י"ב), ליראי האללים אשר
 ייראו מלפניו (קהלת ח' י"ב), ועוד
 כאלה :

ד' יו"ד), לא אירא רע (תהלים כ"ג
 ד'), ולא יראו אלהים (שם כ"ס כ'),
 וממשפטך יראתי (שם קי"ט ק"ב),
 ולא תירא משוד כי יבוא (איוב ה' כ"א),
 לא תירא לביהם משלג (משלי ל"א כ"א);
 ויש שלא יבחר מה היה הליזר שגרשם
 בדמיונו, ואז היו נקשר עם שום יחס,
 כמו לא לחקתי כי יראה (בראשית י"ח
 ע"ו), אל תירא אנדם (שם א'), יום
 אירא אני אליך הכמה (תהלים ל"ו ד'),
 ויש שיבחר רק כבת היראה לא הליזר,
 ויבא אז אחריו מלת הקישור, כי
 ואירא כי עירם אחי (בראשית ג' י'),
 ויש שיבחר המכוונן מן היראה, ואלו
 הם המכוונן מנהיגים היו המניעה לנשות
 איזו דבר, נקשר אז בלמ"ד, כי ירא
 לשבת בלוזר (בראשית י"ט ל'), כי ירא
 לאמר אחתי (שם כ"ו ז'), וכן נקשר עם
 מ"ס, כי ירא מסביע (שמות ג' ז'),
 אל תירא מרדס מלכימה (בראשית ע"ו
 ג'), וכשירא מרע שיפול על זולתו, יבוא
 הזולת בלמ"ד והעלם המורה במ"ס, כמו
 בפעל, לא תירא לביהם משלג (משלי
 ל"א כ"א), ויירא מאד לנפשותינו (ישעיהו
 ע' כ"ד), מלייר הנפש כעלם זולתו,
 כמו ששם בני חשקה נפשו (בראשית ל"ד
 ח'). הליזרים שבעבורם יירא, שנים,
 א) ליזר עלם היראה שהוא עלום מאד
 וגם יוכל להרע, ויהא יראת הכח,
 על ליזר זה יבוא הסימן את, כפי

אמן ק' את נחלת אבותי (מ"א כ"א ד'),
 בית וכן נחלת אבות (משלי י"ע י"ד).
 ובמקום שהבא נחלה אף על בלתי
 נחלת אבות, הבדל מירושלם שמורה
 על נחיתת המנהיל, ולא כן בירושלם שהיא
 נגד רצון המורים, ולכן יורם הפעל גם
 על גרוש, מורישם מפניך (דברים ט'
 ד'), אורישם מפני בני ישראל (יחזקאל
 י"ג ו'), ועוד:

תליין סורקת סרשות, היליאת מרשות זס
 לרשות אחר, ואף שלא בא הדבר הכירש
 לירושלם בנחלת מלכותיו, ובאת וירשת
 את הארץ (דברים ו' י"ח), למטן אחיה
 וירשת את הארץ (שם ט"ז כ'), במס
 אדע כי אירשנה (בראשית ט"ו ח'),
 ועוד רבים, וכולם אינם מורים ירושת
 אבות לבנים, רק סולחת הדבר מרשות
 זס לרשות אחר, נגד סורחת נחלה
 שמורה רק נחלת אבות לבנים, לא

ישב חורה ה' י' ז' ב' בקניעות,
 וס' ש' כ' י' ח' ח' ד' ד' ארעו:

(יד) י' י' שב, ש' ו' כ':
 פעל שכן מוגבל אל פעל ישב, אך

הסגנון בעד הרעם והלרע שלא תבוא.
 הושיעני מכל רודפי, ומוכיף והצילני,
 פן יטרוף כאריה נכפי, פורק ואין מציל
 (תהלים ז' ב' ג')

(טו) י' ש' ע' ה' ה' ה':
 הישועה מלרע שהוא שקוע ב'ס,
 ההצלה מוכיפס שהיא

נוטה מן האמתיות שהסגנון ע"י החוש
 והסנחנים, ונבחה, מליין סדבר הסגנון
 נגד האלהים, אשר סגבלס זו לא נודע
 בחוש רק בשכל, ועז"ל כולם נבחים
 למבין וישרים למולאי דעת (משלי ח'
 ט'), ותבין זס ע"ס הסבדל הסמולר
 אללנו בין בינח ודעת. וספך י' ש' ר' ס,
 ע' ק' ס, וספך נכ' ח' ס, ע' ו' ל' כי ס' ע' ו' ל'
 מליין נטייה הסגבלס סולחת הסגנונית,
 בארץ נבחות יעול (ישעיהו כ"ו י'):
 ישתחוה

(טז) י' ש' ר' נ' ב' כ':
 ישר, מליין סקו הסדסי שאינו
 נוטה בלכתו רק סולך על מרחק
 בוס, וכוא סקו היותר קלר בין שתי
 נקודות מונחות. ונבח, מליין דבר
 סמגביל נגד דבר אחר, ומורה מלח
 נכ' ח' שהסגבלס סולחת סיא מכוונת;
 ולס"ז בדברים הסגנונים, תליין ישרח,
 סדך ס' י' ש' ר' כ' ט' כ' א' ד' ס, דבר שאינו

בהנ"ך, עזרה י' י"ד, נחמיה י' ל"ט,
שם י"ג ל"ח), ויבאר בבאור עת
: ומועד :

רק הדירה, נקרא בוגן. הפעל זמן לא
נמצא בשום מקום בהנ"ך רק בענין העת
בלבד, לעתים מזומנים (שלשה פעמים

(ד) בום. נְבִיץ :

שם ומכוסו תשקה (ש"צ י"ב ג'), שלא
מגביעו. רק מכוו, והן לה ככלי
לשחות, ויחן הבום על קף פרעה (בראשית
מ' כ"ח), שממנו נתן להמסוכים :

להרשד"ל בום הוא הכלי הגדול שממנו
שופכים אל תוך הגביעים
הקטנים, וראייתו מכשפת העני, שכתוב

(ה) קָוַב, שְׁקָר :

אף רגע. סבוב, הוא ממש, אך ממש
פוסק מהר, ולכן אי אפשר לדברו תיקף
בלאחו לאור ובהשמעו משומעיו. (וייין
נה שכתבנו בהבדלו, בהבדל הבל מיתר
נדפיו, כי שם דברנו ממנו באריכות) :

השקר הוא ספק המליחות, ויוכל
שקרו להסתבר תיקף, שעל
כן המליחות חז"ל שאין לו רגלים לעמוד

(ו) בַּח. אֹן : בארנום בדברנו בהבדל חיל כח :

(ז) בַּחַד, בַּחֵשׁ, בַּרְמָה :

דבר לזולתו ספק האמת. הפעל בחש,
יורה על השם הנגזר ממנו שהוא יליין
הכחשה וכפירה בה' או לזולת,
והברמה, על התולדות האדם
בעקבה, ופעמים יוכל להיות שידבר
סמ"מ אל רעו האמת, למען יבלע
מחשבתו ומרמוחיו :

הפעל בחד מבחש, בסוראתו
העלמה והחירת דבר מזולתו,
ולא בחד ממנו (ש"א ג' י"ח), סגידו לא
בחדו (ישעיה ג' ע'), אל תבחד ממני
דבר (ירמיה ל"ח י"ד), והמבחש יאמר

(ח) בָּלָה, עָבַר :

בדברנו מפעל אפס, והנאמר שם בגדל
פעל בלה יספיק להבדילו מפעל עבר
המשתקף עמו במקלח :

בבר דברו בהבדל בלה מיתר נדפיו,

(מ) פְּלִי. שְׁפָּלָה :

קיימת יעל מה דכתיב באורייתא וכו' ברכ ידה ליחד וכו', וכן הוא במדרש משלי, בפסוק ידה שלחה בכשור, וכן כהב הלבוש (או"ח סי' י"ז) דאשה אהורה ללבוש לינית משום לא יהיה כלי גבר וכו', והוא מת"י בפ' תל"א לא יהיה גולין דלינית וכו', והשתא, הגבר יש לו כלים שמיפיים אותו לסודות על הגבורה וכדומה, זולת הבגדים, והדברים המיפיים אותו המה כלים לא בגדים, ובאשה נזיה ותפארתה המה הבגדים, לא כלים. וכלי אינו מורה על הבגד דוקא, רק כולל כל כלי, האגדה ולמיד, חרב חנית, ותפילין, וכדומה, וע"כ כהב לא יהיה כלי וכו' שאינו דרך לבישה, ואלל שמתל אשה כתיב חל בש, והבן בזאת כמה נכונים דברי חז"ל, ועיין בשבת דף קי"ג בד"ס ושמת שמלתין עליך אלו בגדים של שבת:

לדעת הרשב"ל בגדי זכר נקראים בלי, מפני שהיו גם בימים שהשתמשו בהם, ושל נקבה שמלה או שלמה. ולפי דעתו מ"ש לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבוש גבר שמלת אשה (דברים כ"ב ה'), הוונת כי מבורך בדברי חז"ל שכל שהוא משום עדוי וקשוע אסור; והנה בגדי הנשים היו יותר יפים מן בגדי האנשים, גם היו רחבים יותר כמואר בכ"מ, ובודאי לא חלבו בגדי איש לגוי ותפארת, כי אינם לה לגוי ותפארת, רק האיסור על האשה ללבוש כלי זיין, כמ"ש בזויר (דף כ"ט א') מנין שלא חלבו אשה כלי זיין במלחמה שנאמר לא יהיה כלי גבר על אשה וכו', וכן חרגס יונתן בפסוק ידה ליחד תשלחה,

כ"א כ"ע), לא נבנע מלפני ירמיהו (דס"ב ל"ז י"ב), ויבנע מדין לפני בני"ש (שופטים ח' כ"ח), ועוד רבים. אבל ענה יליין הכנעת הגוף בהסת עלמו, מטבעו עינוי עוני וענוה, גם כלי הטרטפות עלם אחר המכבב לו עינוי, נענית עז מאד (תהלים קי"ט ק"ז), ופסע נענה (ישעיה כ"ח י'), זמיר ערילים יענה (שס כ"ח ה'), פירוש ישפילם ויכניעם עד שיענו בנפסם, ועוד רבים:

(י) פָּנַע, עָנָה :

הפעלים השנים האלה משתתפים, שמורים הכניעה והשפלות בעלם הנבנע והנענה, רק בזאת יבדלו שהנבנע ידובר ממנו ביחס הטרטפות. השפל, החלש או העני, נכנע מפני הרס, הגבור והעשיר, שהם סבת הכניעה, ובלעדם לא יוכנע שום שניו בגוף הכנעה. הראיה כי נבנע אחאב מלפני, יען כי נבנע מפני (מ"א

גוף בעלי כנף מלידה מבטן, עמוק במעטפת

(יא) קָנַף, אָבַר, נִצָּחָה :

אך האבר (יחזקאל ט"ז ג'), מי יתן לי אבר כיונס (תהלים נ"ה ז'), ישאשו על אברתו (דברים ל"ב י"א), ואברותיה צירקרק חרוץ (תהלים ס"ח י"ד), והגולות הגדולות בראשיהן סביבותיו האלו, הן הנקראות בנפים, שעל כן הושאל על כנף הבגד וקלותו, וכן על קנאי ארץ, כנף המעיל (ש"א כ"ד ה'), מכנף הארץ (ישעיה כ"ד ט"ז), פרשי בנפים (שמות כ"ה כ'), סככים בכנפיהם (שם), ורבים עוד, רבו מלפרטים :

במעטפת דבר למרי ורך האהוז בעור בעל כנף בשרשו הטלמי היונק לחות מצבר העוף, שהיא מקיימתם לבלי ייבשו וימלו, העלם הזה הך והלמריי משמי לדדיו והטלמי בחמלעותו נקרא נוצה, והיא היא המכסה כל הגוף מראש ועד רגל בעלי כנף, גדל בנפים ורצ נוצה (יחזקאל י"ז ז'), מלא הנוצה (שם ג'), וסכר את מראשו בנצתה (ויקרא א' ט"ז). הנוצות המכסות האברים המדילים בין האור והגוף, גידות האדם באדם, הן הנקראות "אברות"

בדבר העשוי להחכות בו, ומוכן לכך. ולווא הוא בכל דבר המליט ומכסה העלם המחכה, לבלי יראש לעק רואיו, הנה היא לומה בשמלס (ש"א כ"א ט'), וילט פניו באדרתו (מ"א י"ט י"ג) :

(יב) כָּסָה, לָמַט :
בסה ולוט משתתפים בהוראות, ענין כ"ס וי והמעטפות בדבר מה, רק צוס יבדלו, שכסה מליין כ"ס וי

שמתכסה צס אף שאינו כמדתו, אלביש שניס קדרות, ושק אביס כסותם (ישעיה נ' ג'), לבוש על קטבים, ושק על האדים :

(יג) קָסוּת, לְבָדוּשׁ :
ההבדל ביניהם שהלבוש חפור למדת שמתלבש, והכסות מורס

חכמה), הוא הנקרא בפיל. ואויל, הוא המסתפק בדרכי החכמה, וכעור יגשש קיר בלשרים, כי בחשך ילך, ונגזר ממלה אוילי, (ענין כסירותו על משלי, כי בארומם שם חכמה מקומות די באר) :

(יד) קָסִיל, אָוִיל :
חגלוז מדרכי החכמה ונמשך אחרי סחטטוגים מהרגלו צס, אף שזוע כי החחמים דרכו (שאינו חסר

דתקוח היא על דבר טוב שחנח לסמק

(טו) קָסַל, תִּקְנָח :
התקנח

להמקום, והכסל הוא הבעתון שלח
תבא עליו רעה, אם שמתי זכב כסלי
(אויב ל"א כ"ד), וישמו באלהים כסלם
(שכ ד' ו') :

(טו) פלעם, רגז :
כבר דברנו מנדר בעם שהוא התפעלות
בלב הנושא ואינו יולא אל הזולת
שעליו יכעס. רק למען הבדילו עוד
סרגו, נאמר בגדרו, שהוא רק התעוררות

(יז) בְּפִלְיִם, פִּי־שָׁנִים :
יש הבדל בין בפלים, ופי שנים, שפי
שנים, מליין שהכמות נחרבה עד
שיכיה בו מנחה ממה שהיה. אבל
בפלים מורה שהכפל הכמות חליו על
חליו, מענין וכפלת אח היריעה (שמות

(יח) בְּפִקּוּד, בְּפִקּוּד :
הפקוד מתלוו עם כ' וב' ככל"ס.
וכתב הרמבמ"ן על פסוק
כשלאו כלה גרש יגרם אתכם (שמות י"א)
א'), על העתיד יאמר כש לחו, ועל
העבר כש לחו, אולם בפסוק כחלות
הליכס חזר מדבריו. והנ"ל שהב' מורה
על דבר שנעשה בתוך עמידת דבר אחר,

(יט) בְּפִר, הַסִּיר־חֲפֹאֵת :
מצאנו אומר בטון וחפאה על הסליחה
בלשון בְּפִר וּבְפִר, בזאת יבפר
טון יעקב וזה כל פרי החר הטאות
(ישעיה כ"ז ע'), ולמען הבדילם כבר

ואלו במעשה לורים וגו' בקומו לערוך
הארץ (ישעיה ב' י"ט), מזמור לדוד
בבוא אליו נתן הניבא (תהלים ל"א ב'),
שכבר חזר בהשוכה לפני בואו, והל
מורה על דבר שנעשה אחר השלמה דבר
אחר, ונגזר ממלת כי, ויהי כבוא אברהם
מלרימה ויראו המלרים את האשה
(בראשית י"ב י"א), אחרי בואו :

(כ) כָּפַר, תַּחַת: (שמות כ"א ל'). תחת, הוא ממין המסחייב, נפש תחת נפש, עין תחת עין (שם כ"א כ"ג), ויטלו לעולם תחת בנו (בראשית כ"ב י"ג):

כפר זלתי מין המסחייב, כסף תחת שונה סוף, אם כפר יושם עליו

עבדי ילחק ויגידו לו על אדות סבאל אשר חפרו, שגמרו הספירס, ויאמרו לו מלאנו מים. וממ"ש (שמות כ"א ל"ג) כי יברה איש בור, למדו, דבור תשיש טפחים למקון, ולכורס אחד טרה, (ועי' לעיל חפר ברה הצב):

(כא) כָּרָה, חָפַר:

כשבאו נרדפיס, מליין כבריה החלת סכריס, והפר גמר הספירס, ויכרו שם עבדי ילחק באר, (ר"ל שהחילו לכרות, ואז ואבימלך סלך אליו מגרר וגו' ויהי ציוס סהוא ויבואו

ל' א'), לא כן קנין שהוא ילדק על עבדת דבר לרשות הקונה אף בלין מוכר, כמו בקדושי אשם וכדומה, סר זה קנתה ימיו (תכליס ע"ח כ"ד), ה' קניי ראשית דרכו (משלי ח' כ"ב), קניתי לי לאשה (רות ד' י'), ולכן בא הפעל קנה גם על דברים שכליים, קנה חכמה קנה צינה (משלי ד' ה'):

(כב) כָּרָה, קָנָה:

כרה וקנה משתתפים כסוראחס על קנין דבר מה, אך נכדלים בזה כברה מליין הקנין מאחר המוכר דבר מה, ואברה לי בחמשה עשר כסף (שובע ג' ז'), שהיחס אכובח דע וממנו נקתסה, וגם מים תכרו מאחס (דברים ז' ו'), נקבדי אשר בריתי לי (בראשית

(דברים ו' ט'), כתבם על לוח (משלי ג' ג'), ובתבת על האבנים (דברים כ"ז ח'), והסופר כותב בספריס; ולא תמלא שם תואר כותב צבוס מקוס:

(כג) כּוֹתֵב, סוֹפֵר:

יש הכדל בין כותב ובין סופר, הכותב יסיס על דבר, ובתבתם על מזוזת

(כד) כְּתָנָת, כְּעֵיל:

כתונת הוא החמחון, מעיל יעטפו בו מלמעלה על כל הבגדים:

